

Bionica en Zwemmen

Weerstand in water

J.J. Videler
Brakel 28 maart 2009

Krachten spel op een zwemmer

Onder water!

Archimedes kracht

Zwaartekracht
(Orde van grootte 1000 N)

Aan het oppervlak!

Golfweerstand
Spatweerstand

Eigenschappen van water

Vloeibaar medium:

Geen eigen vorm

Vrij bewegende deeltjes

Vervormt gemakkelijk onder de geringste druk

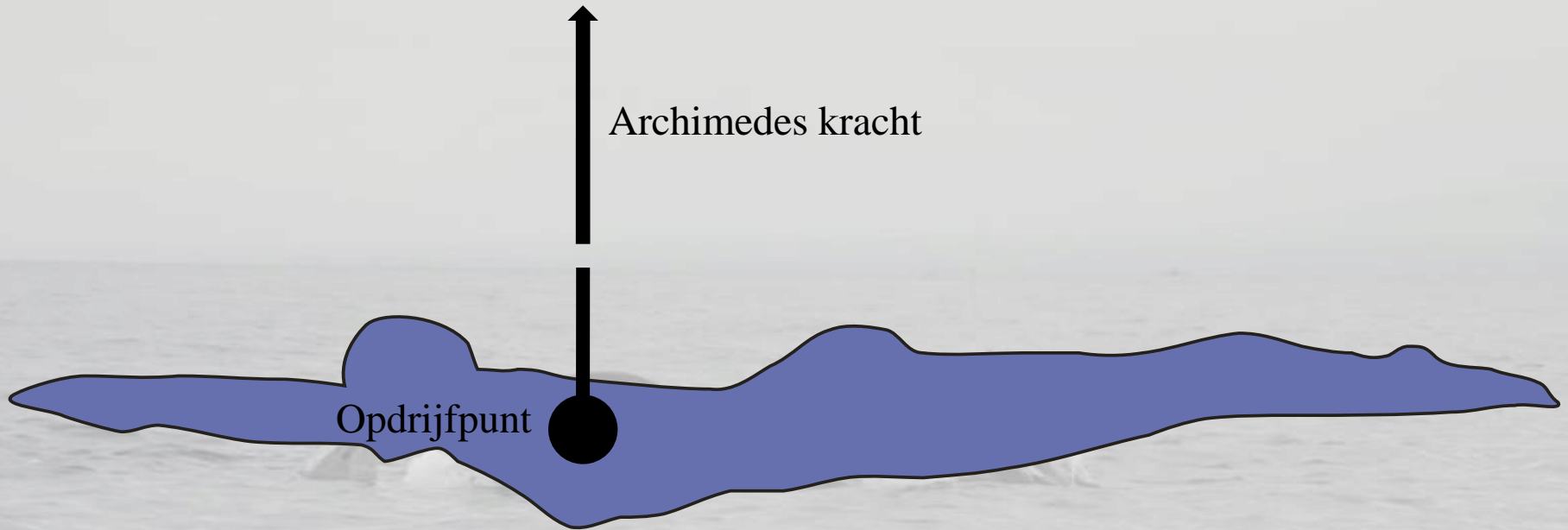
Vult elke holte volledig

Niet samendrukbaar (wel drukverschillen)

Belangrijke fysische eigenschappen:

		Dichtheid	Viscositeit
	°C	Kg m ⁻³	m Pa s
Zoet water	10	1000	1,3
	20	998	1,0
	30	996	0,8
Zeewater	20	1027	1,1

Onder water!

Archimedes kracht (N):

Gewicht van het verplaatste water (massa water in kg x zwaartekrachtversnelling in m s^{-2})

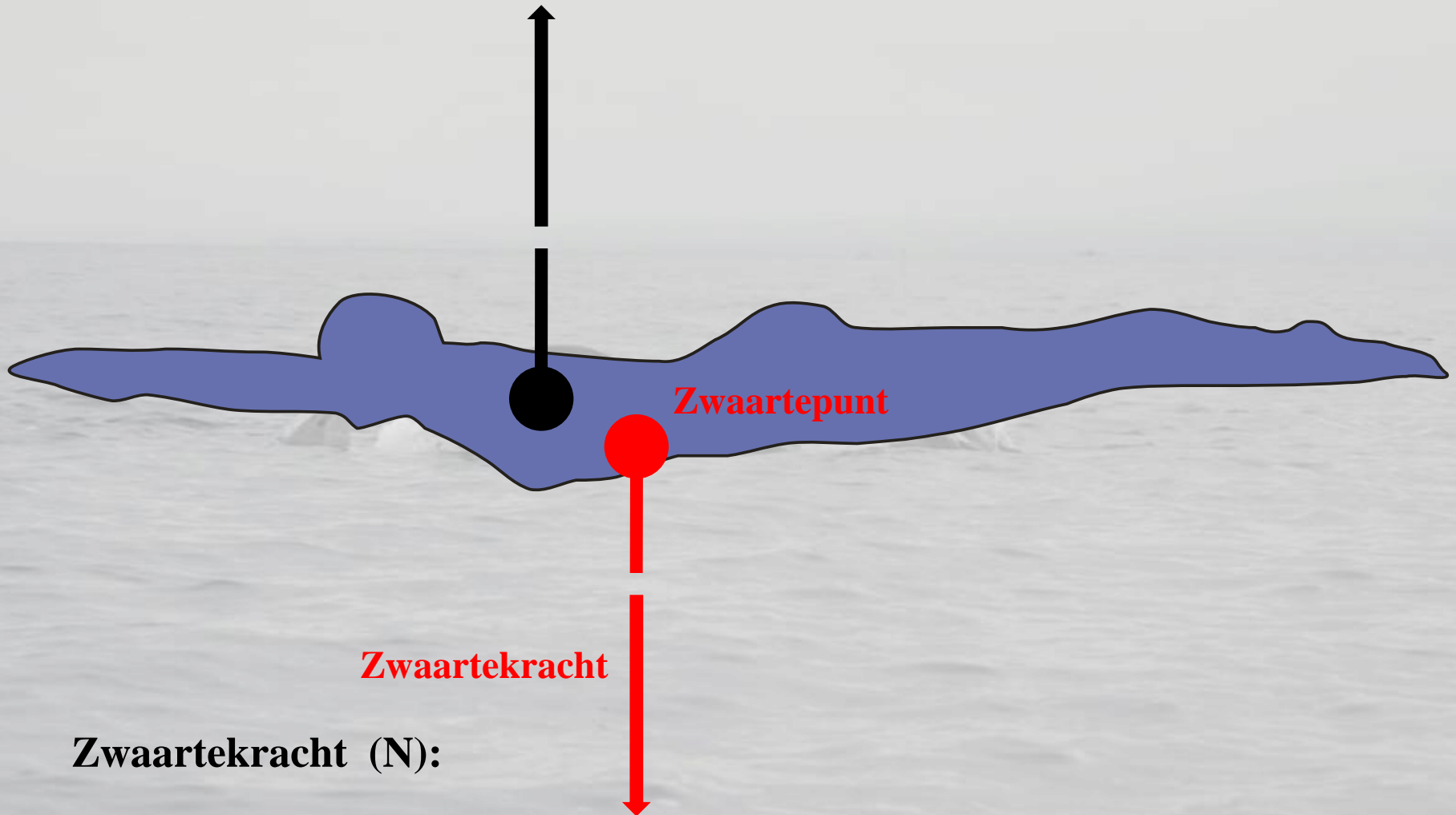
Grijpt aan op alle lichaamsdelen

Samengesteld komen de krachten samen in het opdrijfpunt

Positie opdrijfpunt hangt af van de volumeverdeling over het lichaam

Zwaartekrachtversnelling = $9,82 \text{ m s}^{-2}$

Onder water!

Zwaartekracht

Zwaartekracht (N):

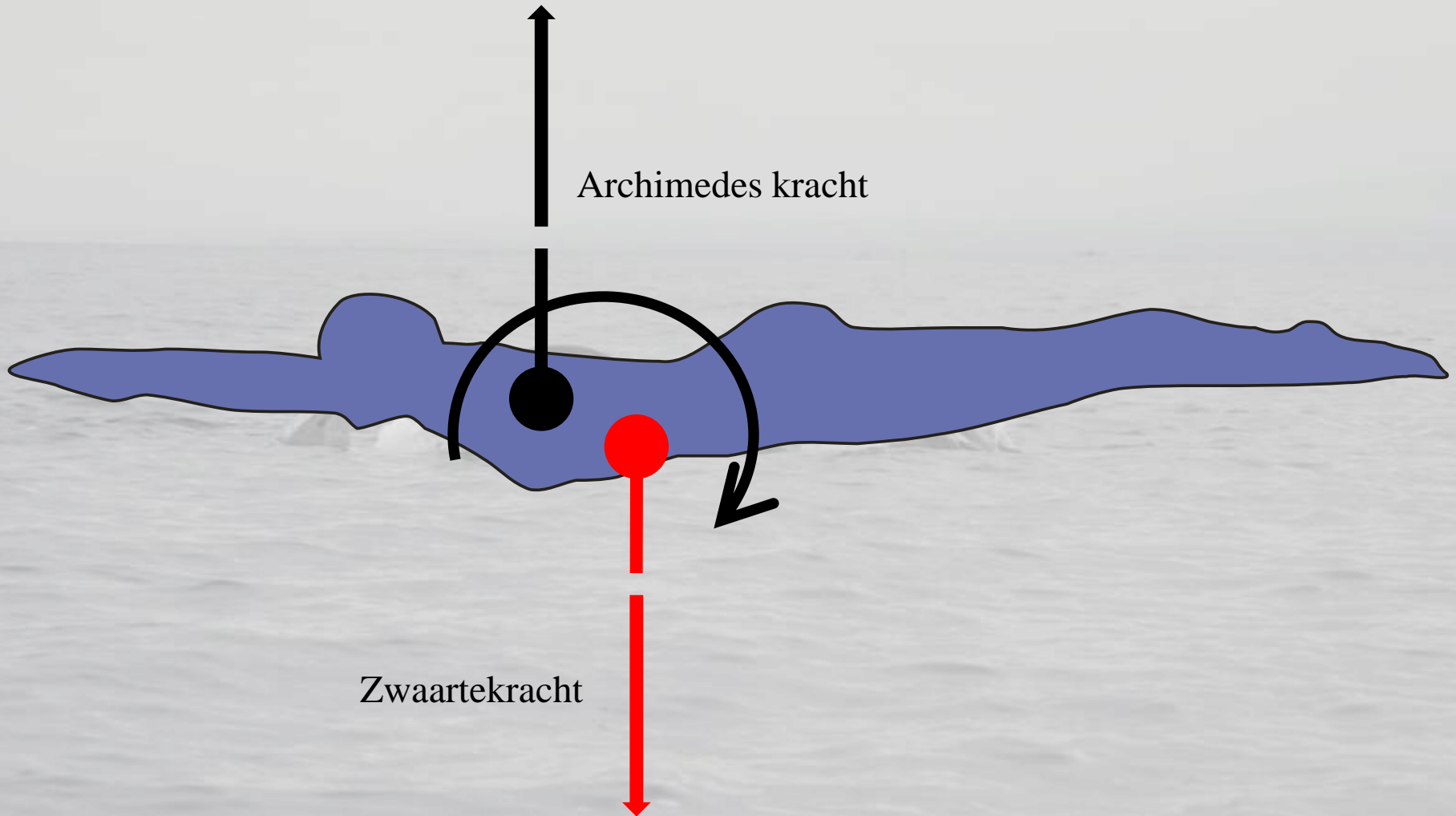
Gewicht van het lichaam (massa lichaam in kg x zwaartekrachtversnelling in $m s^{-2}$)

Grijpt aan op alle lichaamsdelen

Samengesteld komen de krachten samen in het zwaartepunt

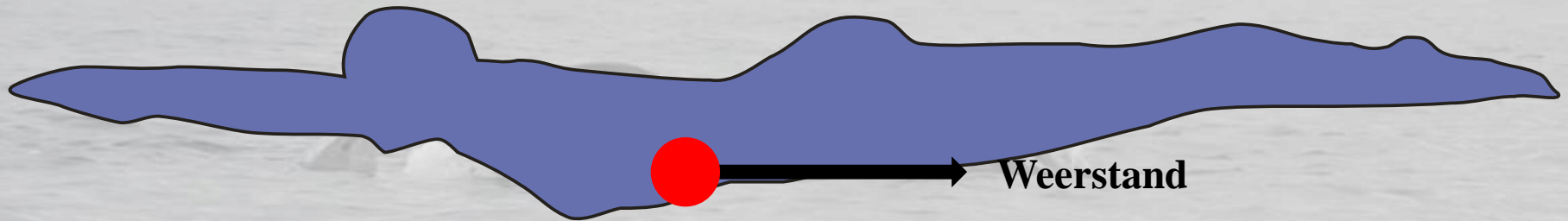
Positie zwaartepunt hangt af van de massaverdeling over het lichaam

Onder water!

Opdrijfpunt en zwaartepunt vallen niet samen : **draaimoment**

Onder water!

Bewegen in water wekt weerstand op:

Oorzaken:

Wrijving tussen waterdeeltjes met verschillende snelheden

Traagheid van in beweging gebrachte watermassa's

Soorten weerstand:

Wrijvingsweerstand

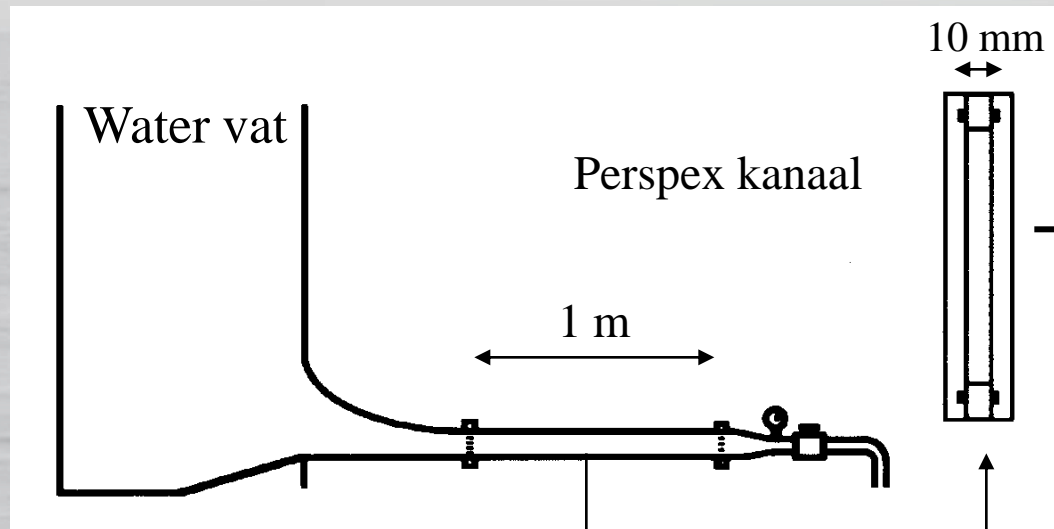
Vorm of drukweerstand

Geïnduceerde weerstand

Onder water!

Wrijvingsweerstand

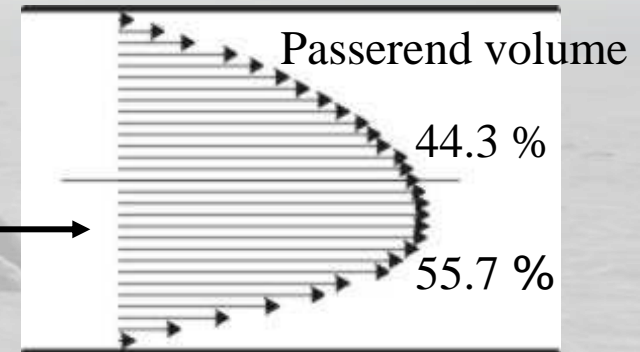
Een directe vergelijking tussen een ruwe (0.1 mm) en een gladde wand

Stromingsprofiel

Maximum snelheid $\pm 0.5 \text{ ms}^{-1}$

Gladde wand

Ruwe wand

Wrijvingsweerstand

$$\tau_{\text{ruw}} = 170 \% \tau_{\text{glad}}$$

De laag waarin de snelheid toeneemt (de grenslaag) is dikker aan de gladde kant, maar aan die kant passeert minder water.

Vertaald naar een zwemmer:

Een zwemmer met een dikke grenslaag sleept meer water mee,
Ongunstig bij versnellen, maar de wrijvingskrachten zijn kleiner.

Onder water!

Wrijvingsweerstand

De dikte van de grenslaag hangt af van:

de stroomsnelheid: hoog dun, laag dik

de dichtheid van het water: laag dik, hoog dun

de viscositeit van het water : laag dun, hoog dik

de structuur van de wand: ruw of superglad en waterafstotend, dun

de manier waarop het water stroomt: laminair dik, turbulent dun

Bij de zwemmende mens is de grenslaag turbulent!

Onder water!

Vorm of drukweerstand

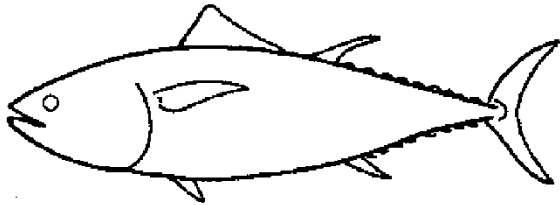
Oorzaak: water wordt weggedrukt

Een naald geeft de minste weerstand maar heeft een kleine inhoud

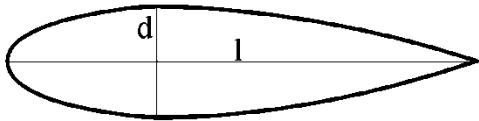
Een bol de grootste inhoud en hoogste vormweerstand

Een gestroomlijnd lichaam is een kruising tussen naald en bol

Gestroomlijnd lichaam

Gestroomlijnd lichaam: grootste dikte d op $0.3 l$

Grootste inhoud met minste weerstand: $d/l = 0.24$

d/l waarden bij dieren:

Pinguïn 0.26

Tonijn 0.28

Witte haai 0.26

Tuimelaar 0.25

Paling 0.05

Kabeljauw 0.16

Onder water!

Vorm of drukweerstand

Oorzaak: water wordt weggedrukt

Evenredig met:

De dichtheid van het water (ρ)

De snelheid in het kwadraat (V^2)

Het natte oppervlak (A_n)

Een coëfficiënt die de verhouding aangeeft met een frontaal aangestroomde vlakke plaat (C_w)

$$\frac{1}{2} \rho V^2 A_n C_w$$

Merk op: $\frac{1}{2} \rho V^2$ is de kinetische energie ($\frac{1}{2} m V^2$) per eenheid volume (m is massa)

Rekenvoorbeeld:

2 m lange zwemmer (2 m^2 nat oppervlak) drijft uit bij 2 m s^{-1}

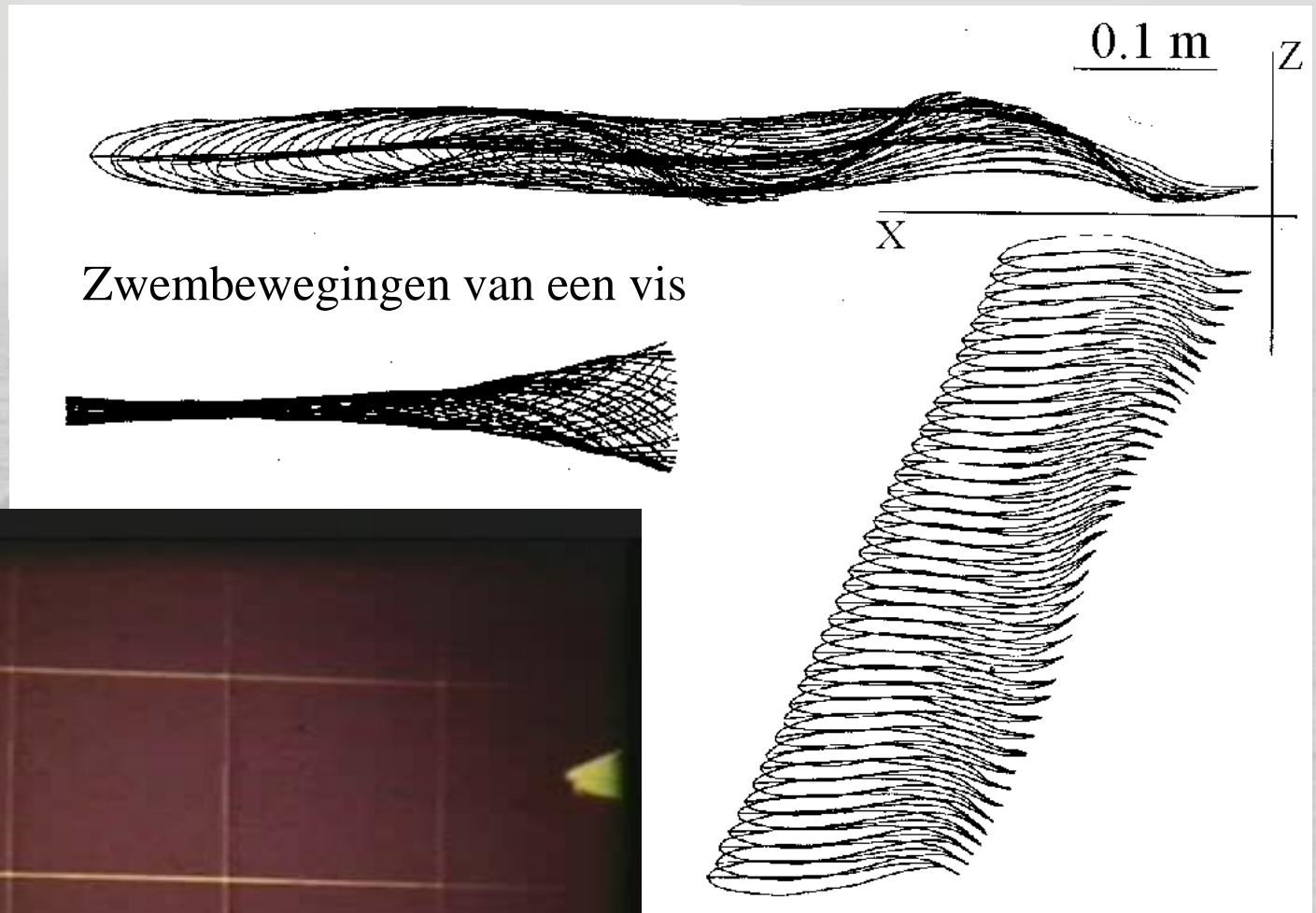
Zijn weerstand is dan $4000 C_w$ (N).

De coëfficiënt C_w zit ergens tussen 0.01 en 0.005 en de weerstand tussen 40 en 20 N

Geïnduceerde weerstand

Oorzaak: water wordt versneld door bewegingen van de zwemmer

Weerstand
zwemmende vis is
3-4 maal zo groot
als die van een
uitdrijvende vis

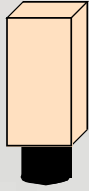

Probleem:

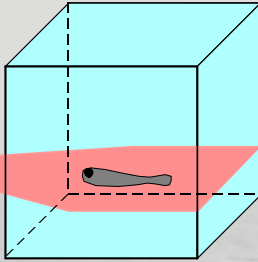
Hoe kwantificeer je de stroming?

Particle Image Velocimetry (PIV)

High speed camera

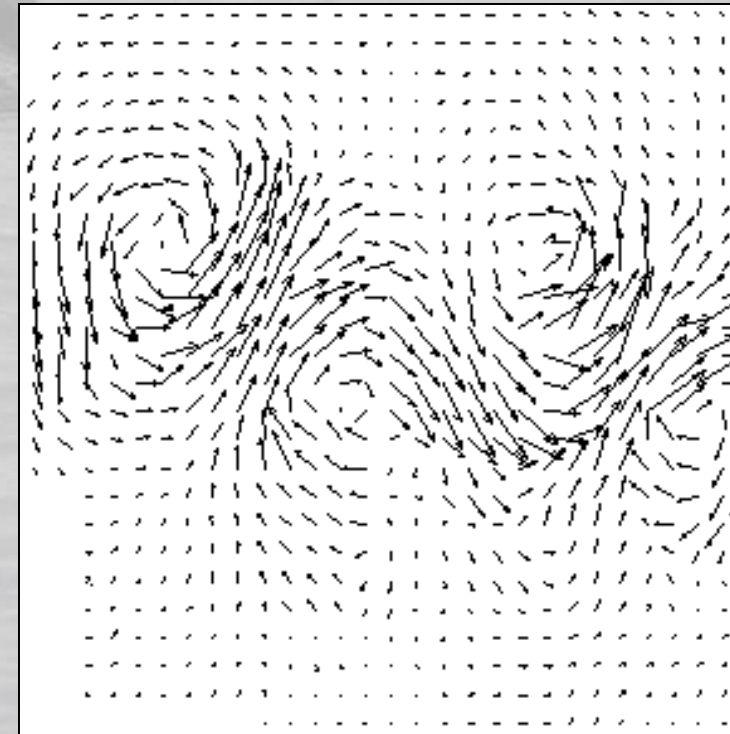
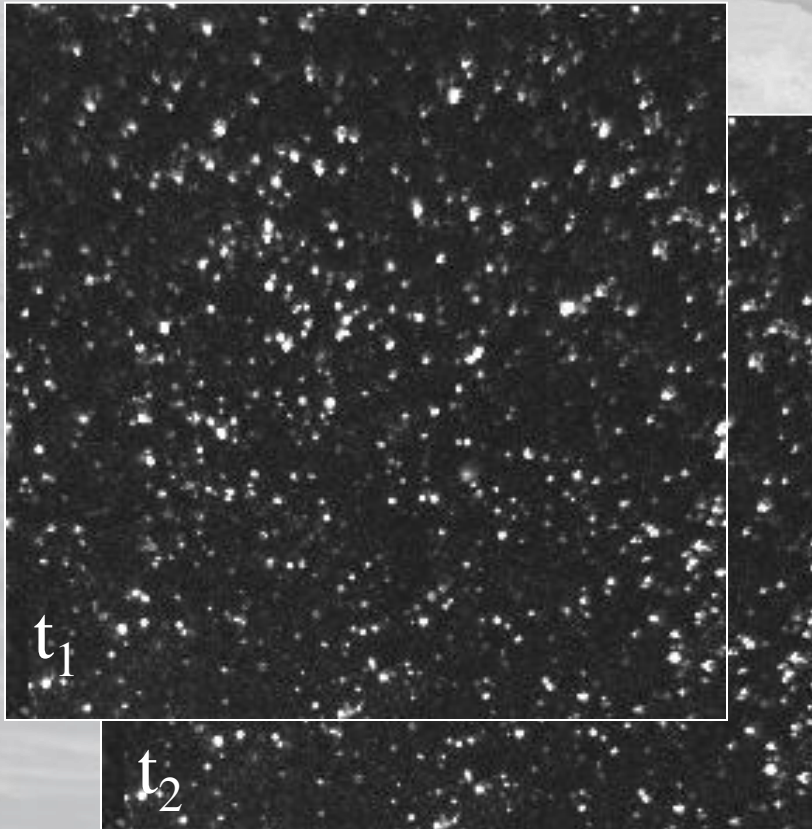
Laser

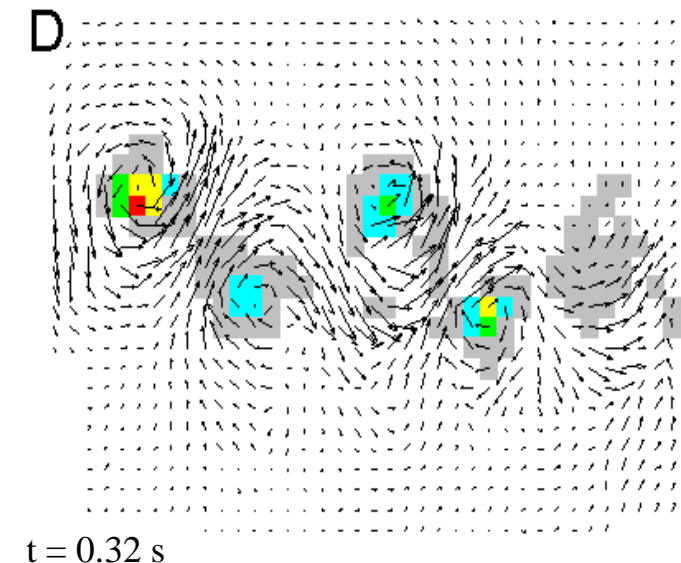
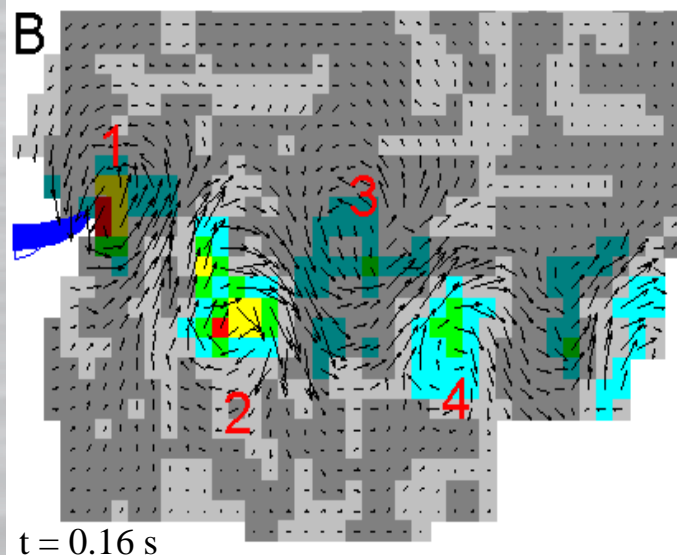
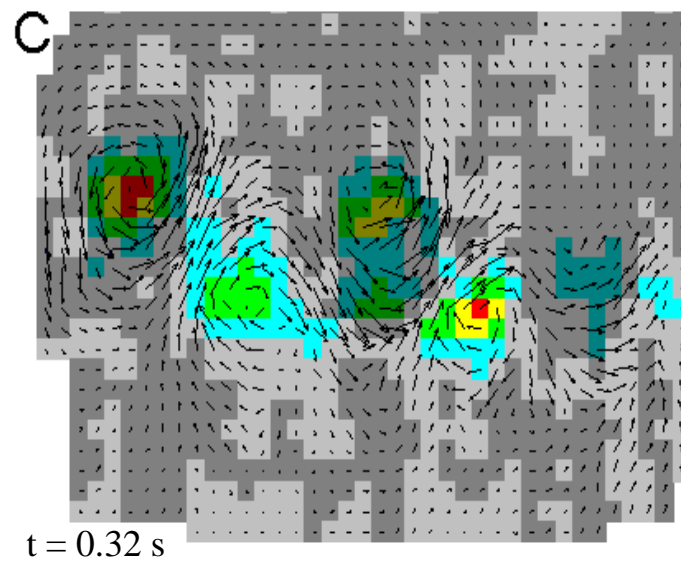
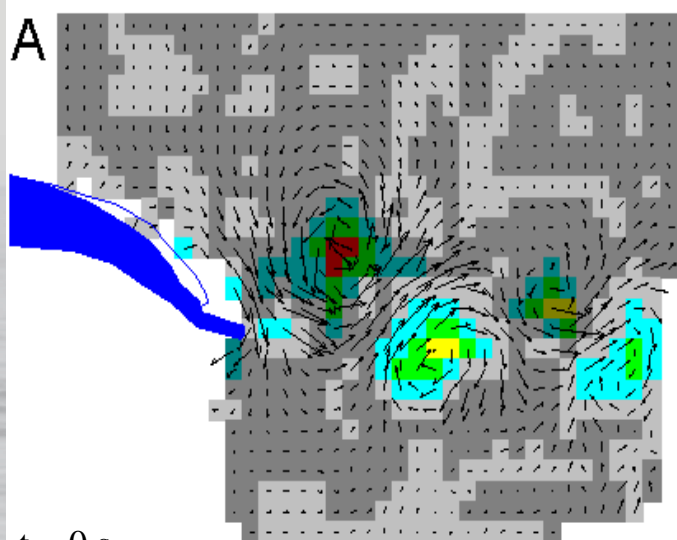
Dunne
plaat
licht

Deeltjes in het water laten de beweging zien
Deeltjespatroon op foto t_2 is verschoven ten opzichte van t_1
Hieruit worden in het voorbeeld 28 x 28 lokale vectoren berekend
Elke vector geeft de richting en de snelheid ter plaatse

Resultaat: wervelpatroon

Waternverstoring door een zwemmende harder in een horizontaal vlak door de snuit:

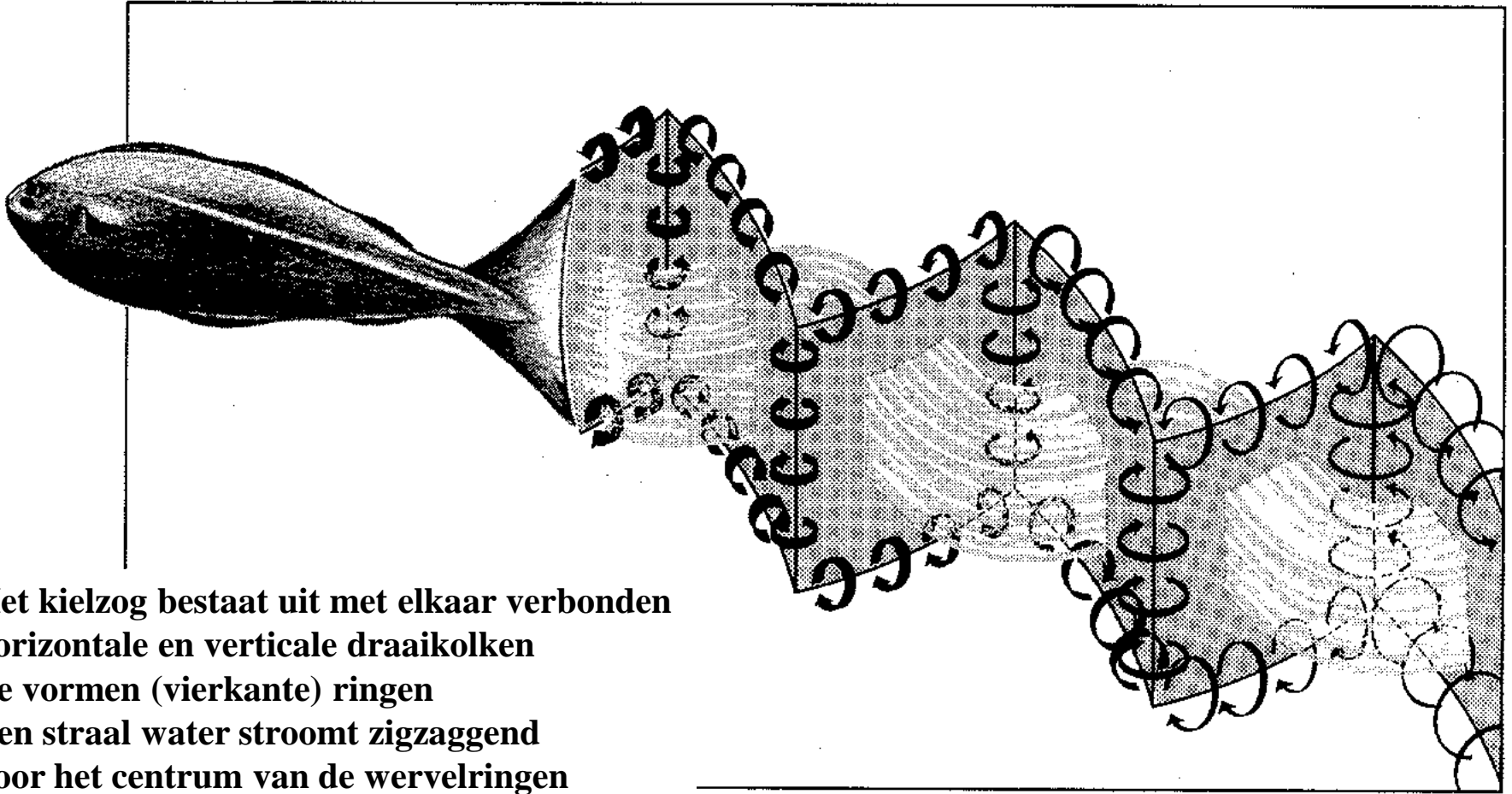
Lengte vis = 126 mm
Snelheid 175 mm s^{-1}

Kleuren

A-C = wervelingen

D = wervelcentra

In drie dimensies:

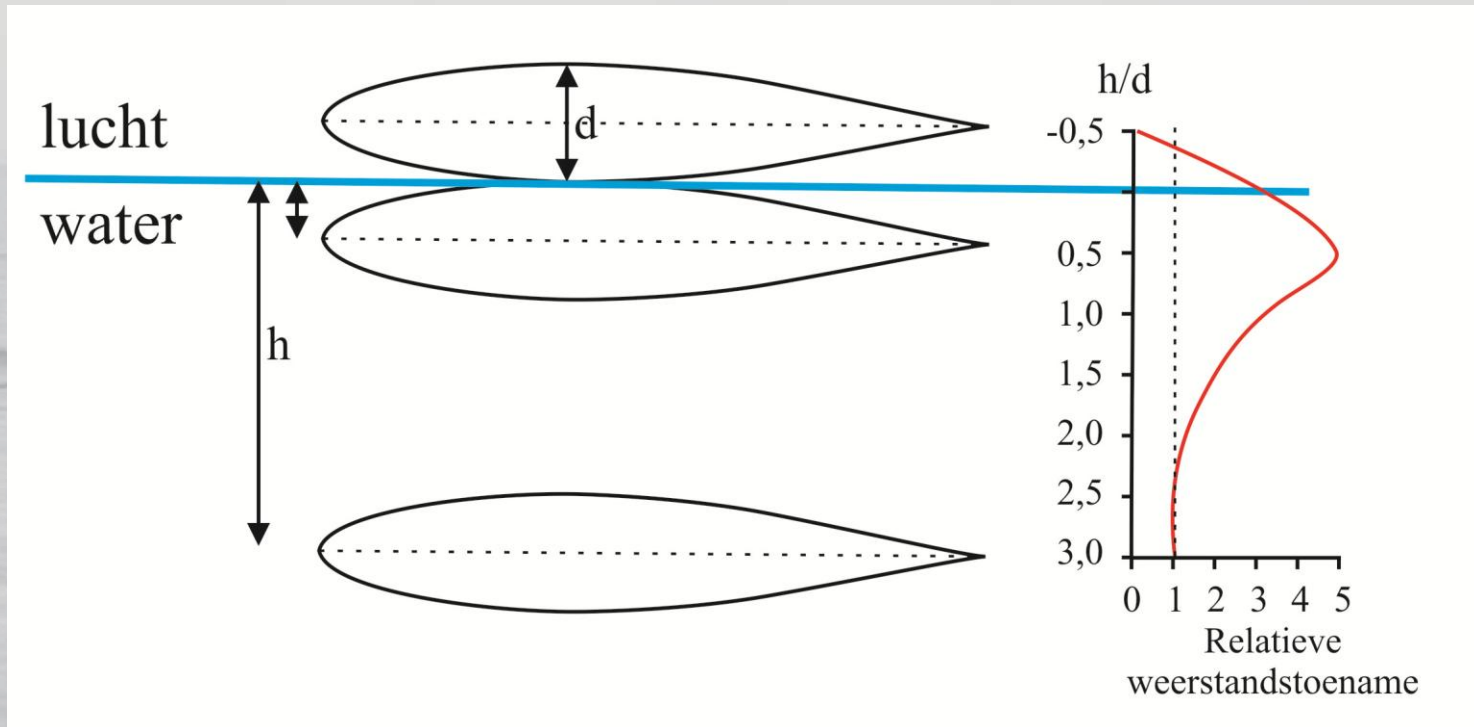
**Het kielzog bestaat uit met elkaar verbonden
horizontale en verticale draaikolken
Ze vormen (vierkante) ringen
Een straal water stroomt zigzaggend
door het centrum van de wervelringen**

Zwemmers moeten ook water zoveel mogelijk naar achteren en niet opzij stuwten
Om te weten hoe dat moet is het noodzakelijk de stroming zichtbaar te maken met PIV

Aan het oppervlak!

Golfweerstand

Oorzaak: water wordt opgetild

De weerstand vlak onder de waterspiegel is 5 maal zo hoog als op een diepte van 3 x de diameter (Hertel, 1966)

Aan het oppervlak!

Weinig dieren zwemmen daar!

Rompsnelheid

$$V_r = 0,45 \sqrt{g L_w}$$

V_r = de rompsnelheid (m s^{-1})

g = versnelling van de zwaartekracht (9.82 m s^{-2})

L_w = lengte op de waterlijn (m)

0,45 = het maximale dimensieloze Froude getal

Rekenvoorbeeld:

$$L_w = 2 \text{ m}$$

$$\text{Rompsnelheid} = 2 \text{ m s}^{-1}$$

$$100 \text{ m in } 50 \text{ s}$$

$$L_w = 1,75 \text{ m}$$

$$\text{Rompsnelheid} = 1,86 \text{ m s}^{-1}$$

$$100 \text{ m in } 54 \text{ s}$$

Gevangen tussen boeggolf en hekgolf

Aan het oppervlak!

Spatweerstand

Oorzaak: water wordt omhoog gegoid

Bewegende extremiteiten slaan liters water de lucht in. Elke liter is 1 kg, en vertegenwoordigt een kracht van 10 N.

Een ronde boeg is prima onder water maar spat meer aan het oppervlak
Een scherpe boeg spat minder.

Biologische oplossingen om wrijvingsweerstand te verminderen:

Slijm met eiwitten die lange moleculaire ketens afgeven (stayers onder de vissen)

Olieachtige substantie die wordt afgescheiden door zwaardvissen

Ruw oppervlak voor dunnere grenslaag bij versnellende vissen

Schubben met groefjes in de lengterichting bij haaien

Verwarming van de grenslaag (viscositeit neemt af)

Biologische oplossingen om vormweerstand te verminderen:

Gestroomlijnd lichaam

Viskeuze drukopvang in het huidoppervlak, onderhuidse ruimte met gaten

Dynamische drukopvang door vervormen van de huid

Versnelling van de grenslaag door inspuiten van water

Biologische oplossingen om golf- en spatweerstand te verminderen:

Scherpe boegstructuur

Planeren

Biologische oplossingen om geïnduceerde weerstand te verminderen:

Optimaliseren van voortstuwende vlakken, subtiel vervormbare vinnen.

Zwemmen in formaties

De rode mogelijkheden zijn niet of slecht onderzocht!

Wat kunnen zwemmers van de natuur leren?

Niet spatten

Zo lang mogelijk onder water zwemmen

Op minimaal drie maal de rompdiameter diepte

Waterbeweging rond zwemmer moet achterwaarts gericht zijn

Een effectieve methode:

